

Sodu sistēma 2020. gada stilā

Andris Tauriņš, ZAB "SORAINEN", zvērināts advokāts

<https://www.itiesibas.lv/raksti/ligumi/ligumi/sodu-sistema-2020-gada-stila/15994>

Ikviens no mums apzināti vai neapzināti var pārkāpt likumu, par ko piemērojama administratīvā atbildība. Šādi pārkāpumi iespējami gan ceļu satiksmē, gan būvniecībā, gan citās dzīves un uzņēmējdarbības jomās. Tādēļ var apgalvot, ka sagaidāmā administratīvās atbildības reforma ietekmēs mūs visus.

Raksta līdzautore: Katrīna Bičevska, ZAB "SORAINEN" jurista palīdze

2020.gada 1.jūlijā pēc daudzu gadu darba, to izstrādājot, stāsies spēkā ilgi gaidītais [Administratīvās atbildības likums](#) (AAL). Vienlaikus spēku zaudēs [AAL](#) priekštecis – [Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss](#) (LAPK). Vairāk nekā 30 gadu darbības laikā [LAPK](#) pieredzējis neskaitāmus grozījumus, tas ir sarežģīti uztverams, novecojis un praksē piemērots nekonekventi. Jaunais likums izstrādāts, lai modernizētu administratīvo pārkāpumu procesu.

[AAL](#) sastāv tikai no vispārīgās un procesa daļas. Administratīvie pārkāpumi, kas agrāk bija apkopoti [LAPK](#) sevišķajā daļā, dekodificēti jeb ietverti atbilstošo nozaru speciālajos likumos. Iespicējam būtiskākos jaunumus!

Sodu veidi

Jaunajā likumā vienkāršota administratīvo sodu sistēma. [AAL 14. pantā](#) noteikti tikai divi pamatsodi, t.i., brīdinājums un naudas sods, un divi papildsodi – tiesību atņemšana un tiesību izmantošanas aizliegums. Termins "tiesības" aptver arī speciālas atļaujas un licences, tomēr visbiežāk šos papildsodus, domājams, piemēros transportlīdzekļu vadīšanas tiesībām.

Kā soda veids vairs nepastāvēs administratīvā pārkāpuma priekšmeta vai izdarīšanas rīka konfiskācija un administratīvais arests. Lai gan [AAL 83. pantā](#) paredzēta konfiskācija, tā ir procesuāla darbība, nevis administratīvais sods. Piemēram, administratīvā pārkāpumā iegūtu mantu konfiscēs, lai to atdotu likumīgajam īpašniekam, nevis personu sodītu, atņemot tai īpašumu. Savukārt administratīvais arests pēc būtības pielīdzināms kriminālsodam, līdz ar to tas nav iederīgs administratīvo pārkāpumu sodu sistēmā.

Naudas soda vienības

Turpmāk naudas sodu par administratīvo pārkāpumu izteiks naudas soda vienībās, nevis konkrētā naudas summā. [Likumā](#) noteikts, ka vienas naudas soda vienības vērtība ir 5 eiro.

Jaunā mērvienība ieviesta, lai atvieglotu likumdevēja darbu. Piemēram, inflācijas dēļ Saeimai nebūs jāveic papildu grozījumi soda apmēros katram nodarījumam, bet būs pietiekami palielināt naudas soda vienības vērtību.

Vispārīgie sodīšanas noteikumi

Pirmkārt, par katru pārkāpumu paredzēts piemērot atsevišķu sodu. [AAL](#) nepieļauj atkāpes no šī principa. [AAL](#) nav pārņemts LAPK [35. pantā](#) noteiktais, ka, vienlaikus konstatējot vairākus administratīvos pārkāpumus, piemēro sodu par smagāko pārkāpumu. Līdz ar to, ja persona gan pārsniegusi ātrumu, gan braukusi nepiesprādzējoties, par katru pārkāpumu piemēro atsevišķu sodu.

Otrkārt, [AAL 26. panta](#) 2.daļā noteikti kritēriji administratīvā soda piemērošanai par administratīvā pārkāpuma turpināšanu. Ja administratīvo pārkāpumu, par kuru piemērots administratīvais sods, nepārtrauc saprātīgā laikā, personai piemēro jaunu administratīvo sodu. Piemēram, kamēr zemes īpašnieks nenopļauj zāli, periodiski piemēro jaunus administratīvos sodus.

Treškārt, ieviests vienošanās process. Personu, kam piemēro administratīvo atbildību, var daļēji atbrīvot no naudas soda samaksas, ja persona atzinusi savu vainu un piekrīt lēmumam par naudas soda uzlikšanu. Domājams, ka šis process efektīvās tiesībsargājošo institūciju darbu un ļaus koncentrēt spēkus sarežģītāku nodarījumu kontrolei un izmeklēšanai.

Citas izmaiņas

Administratīvo pārkāpumu procesā turpmāk nebūs administratīvā pārkāpuma protokola. Tā vietā [AAL](#) paredzēts lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu un lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Savukārt "procesuālās darbības protokolu", kā norāda dokumenta nosaukums, izmantos procesuālu darbību fiksēšanai ([AAL 78. pants](#)). Tātad protokolā nenoteiks sodu, bet tikai fiksēs faktus.

Citas izmaiņas administratīvo pārkāpumu procesā:

- pagarināts noilguma termiņš – administratīvo pārkāpumu process jāierosina ne vēlāk kā viena gada laikā;
- personai, kas sodīta par administratīvo pārkāpumu, ir pienākums atlīdzināt procesuālos izdevumus ([AAL 76. panta](#) 1. daļa);
- [AAL](#) nav paredzēta kompensācija cietušajam. Administratīvā pārkāpuma radītā kaitējuma atlīdzinājumu var gūt vispārējās jurisdikcijas tiesā;
- [AAL](#) noteikta kārtība, kādā Latvijā izpildāms Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts nolēmums administratīvā pārkāpuma lietā ([37. nodaļa](#) "Eiropas Savienības dalībvalstī pieņemta nolēmuma par mantiska rakstura piedziņu izpilde Latvijā") un kādā Latvija prasa ES dalībvalsti izpildīt Latvijā pieņemtus nolēmumus ([38. nodaļa](#) "Latvijā pieņemta nolēmuma par mantiska rakstura piedziņu izpilde Eiropas Savienības dalībvalstī").

Kopsavilkumā

Administratīvo pārkāpumu kodifikācija nozaru likumos atvieglos likumdošanas procesu. Ja, piemēram, tehnoloģiskās attīstības vai citu apstākļu dēļ speciālajos nozares likumos ievieš jaunu regulējumu, vienlaikus varēs grozīt vai iekļaut jaunus administratīvos pārkāpumus, neveicot izmaiņas [AAL](#).

[AAL](#) noteiktā procesuālā kārtība ir loģiska un saprotama, ir labotas arhaiskajā [LAPK](#) konstatētas nepilnības. Vienlaikus ir pāragri spriest, vai ieviestās izmaiņas

atrisinās administratīvo sodu piemērošanas problēmas. Piemēram, liela daļa lēmumu par administratīvo sodu uzlikšanu šobrīd netiek izpildīti, jo cilvēkiem nav oficiālu ienākumu vai ir citi apstākļi, kas ļauj izvairīties no soda izpildes. Vai jaunais likums novērsīs šīs problēmas? Vai to novērsīs jaunieviestais vienošanās process? Visticamāk, ne visos gadījumos.

Tikai prakse spēs pierādīt iecerēto risinājumu efektivitāti, tādēļ jau pēc jaunā likuma stāšanās spēkā gaidīsim tiesībsargājošo iestāžu komentārus par likuma piemērošanas rezultātiem.